

Ošetřování dětí s atopickou dermatitidou

Naděžda Svobodová

Dětská sestra 1. dětské interní kliniky FN Brno – Kožní oddělení

Atopická dermatitida je chronické zánětlivé onemocnění, kterým trpí až 20 % populace. Základem léčby je dodržování určitého režimu a pravidelné ošetřování-zvláčnění kůže externy. Úloha erudované sestry v léčbě dětí s AD je nezastupitelná. Zevní terapie je efektivní, je-li správně aplikovaná, proto je důležité zacvičit rodiče ve správné ošetrovací technice. AD má významný dopad na kvalitu života nemocného dítěte i celé rodiny. Autorka popisuje zásady správného ošetření dětí s atopickou dermatitidou v ambulantní péči a na lůžkovém části kožního oddělení.

Klíčová slova: klinické projevy AD, škola atopie.

Care for children with atopic dermatitis

Atopic dermatitis is a chronic inflammatory disease that affects up to 20 % of the population. The mainstay of treatment is adherence to a certain regimen and regular skin care (softening) with external drugs. The role of an experienced nurse in the treatment of children with AD is irreplaceable. When applied correctly, external treatment is effective; therefore, it is important to train parents to use a proper technique. AD has a significant impact on the quality of life of both the ill child and the whole family. The author describes the principles of proper care for children with atopic dermatitis in an outpatient setting and at the bed ward of a dermatology department.

Key words: clinical manifestations of AD, school of atopy.

Dermatol. praxi 2010; 4(3): 171–172

Atopická dermatitida je chronické zánětlivé onemocnění, kterým trpí až 20 % populace. Základem léčby je dodržování určitého režimu a pravidelné ošetřování – zvláčnění kůže externy. Úloha erudované sestry v léčbě dětí s AD je nezastupitelná. Zevní terapie je efektivní, je-li správně aplikovaná, proto je důležité zacvičit rodiče ve správné ošetrovací technice. AD má významný dopad na kvalitu života nemocného dítěte i celé rodiny.

Úkolem dětské dermatologie je poskytovat diferencovanou léčebnou péči dětem s onemocněním kůže. Hlavním úkolem zevní terapie u AD je tišit svědění, zmírňovat zánět a předrůženou infekci, chránit kůži před nepříznivými zevními vlivy. To docílíme používáním vhodných mastí, krémů, tekutých pudrů.

V ambulanci při prvním kontaktu lékaře s pacientem získáme podrobnou anamnézu, dítě je vyšetřeno, je zvolena vhodná terapie. Následuje edukace rodičů, kterou provádí sestra. Jde o tzv. „Školu atopie“, kdy sestra prakticky ukazuje ošetrovací techniku rodičům, snaží se zapojit do ošetření i pacienta, formou rozhovoru, příkladů probírá vhodný režim, který byl lékařem u dítěte naordinován. Dítě trpící kožním onemocněním je negativistické, často trpí úporným svěděním, špatně spí, což má negativní dopad na celou rodinu. Všichni členové rodiny by proto měli přijmout onemocnění jako skutečnost, naučit se znát jeho průběh a způsob ošetření, aby projevy onemocnění co nejvíce zmírnili.

Děti trpící kožním onemocněním bývají uzavřené, trpí pocitem méněcennosti, musíme je proto často povzbudit, poukázat na jejich dobré výsledky ve škole, zapojit je do kolektivu, aby nestály stranou běžného života jejich vrstevníků. Malé dítě nechápe svůj zdravotní stav, nedovede vyjádřit svoje požadavky nebo se ostýchá, těžce snáší změnu prostředí, odloučení od rodiny. Pokud je nutná hospitalizace, upřednostňujeme pobyt s rodiči. Většinou se jedná o matku, ale hospitalizovaných otců přibývá. Léčba vyžaduje v průměru čtrnáctidenní pobyt ve zdravotnickém zařízení. Proto velmi dbáme na to, aby se dítě cítilo na oddělení dobře. Děti mají umožněn volný pohyb, vycházky v areálu za dozoru rodičů, učitelů. V dopoledních hodinách se pacient zapojuje do výuky v mateřské nebo základní škole, v odpoledních hodinách tráví čas ve školní družině a výtvarné dílně. Dítě již od předškolního věku si svoje onemocnění uvědomuje. Nejsvízelnější pro onemocnění je období puberty, kdy je mládež k sobě a okolí zvýšeně kritická. Dospívajícím je proto potřeba poskytnout dostatečné množství informací a často s nimi o jejich starostech mluvit, nabídnout jim konzultace s psychologem. Ta je často vhodná pro celou rodinu.

Základem léčby jsou emolientia, která tlumí suchost, zarudnutí, svědění. Setkáváme se s dětmi, které jsou precitlivělé na jednotlivé složky zvláčňujících krémů, na konzervační činidla, a tak se musí volit preparát „na míru“. Průběh

onemocnění je často komplikován úporným pruritem, který je příčinou neovladatelného škrábání a v důsledku trvalého osídlení ekzémové kůže zlatým stafylokokem dochází ke vzniku impetiginizovaných ložisek. V takovém případě se snažíme projevy zmírnit dezinfekčními preparáty, lokálními antibiotiky, často děti mají nasazená antibiotika celkově.

Zvláštní kapitolu tvoří uvážená aplikace hormonálních mastí u dětí. Pacienti přicházejí na dětskou kožní ambulanci „rozléčeni“. Vítejte,

Obrázek 1. Místnost zdravotní terapie

Obrázek 2. Projevy AD v obličeji**Obrázek 3.** Ekzém trsy**Obrázek 4.** Coverflex

pokud hormonální masti byly na kůži aplikovány intervalově a co možná s nejslabším účinkem. Není nic snazšího než naordinovat hormonální mast, kterou pacient užívá dlouhodobě. Kůže je pak nenávratně poškozena, atrofuje, rozšíří se cévky, je náchylnější ke vzniku infekce. Chceme-li dosáhnout opětovného účinku, aplikujeme na kůži hormonální masti intervalově 3 dny a 4 dny, kůži promazáváme jen základními zvláčňujícími krémy. Léčbu lokálními steroidy omezujeme na minimum. Hormonální masti mohou v obličeji, na krku a loketních jamkách zastoupit nové léky, tzv. lokální imunomodulátory, které při uvážené aplikaci nemají tak výrazné lokální vedlejší účinky, ale jejich používání má přesná pravidla jako hormonální masti.

Na našem oddělení máme místnost pro zevní terapii, kde děti ošetřujeme a kde je uložen veškerý ošetřovací materiál včetně extern. Přebalovací stůl nám slouží k ošetřování kojenců a batolat. Zevní terapie zůstává u atopické dermatitidy na prvním místě. I nejlépe volený lék může zhoršit stav nemocného, je-li aplikován nesprávným způsobem. Proto je nezbytné, aby sestra znala mechanismy vstřebávání, interakci léku a aplikační formy – tekuté pudry, pasty, krémy, lotia, pěny, gely, zásypy. Volba vhodné aplikační formy je nezbytná k úspěchu léčby. Zásypy aplikujeme vatovým chomáčkem obaleným v mulu.

Je-li nutné určitou část těla zavázat, nanese-me ordinované externum, rozetřeme, přiložíme na nemocnou kůži a zavážeme. Obvazy nesmějí být těsné, musí být však pevné, protože děti jsou, ve snaze dostat se z obvazů, velmi vynalézavé. Novinkou v lokální terapii je tzv. coverflex, což je trvale elastický, hadicový obvaz k lokálnímu ošetřování. V rámci mastové a vlhké terapie dochází ke znatelnému zmírnění svědění, zlepšení kožní bariéry, a také k zabránění infekcí způsobených rozškrábáním kůže. Další předností je vysoký komfort při nošení díky na dotek obzvlášť příjemnému a prodyšnému materiálu. Používá se jako vlhký obvaz k chlazení, snižování bolesti a svědivosti v kombinaci s různými mastnými preparáty v akutní fázi. V chronické fázi jako suchý obvaz k překrytí mastí a krémů na citlivé pokožce.

Nedílnou součástí léčby jsou koupele, které rozlišujeme na očistné (2–3× týdně) a léčebné (dle stavu). Je nutné upozornit, že vysokou teplotou koupele nebo příliš dlouhou dobou koupele se léčebné efekty snižují. Doporučujeme teplotu do 36 °C a dobu trvání 5–10 min. Kůži po koupeli nespřichujeme, jen zlehka vysajeme kapičky vody a ihned ošetříme externem.

Přímořský pobyt dětí vede většinou k výraznému zlepšení. Kromě slunce se příznivě uplatňuje i vliv přímořského podnebí, působení soli na kůži a dýchání aerosolu z mořské vody.

Při léčbě nelze spoléhat jen na účinek léků, stejně důležitá je vhodná životospráva, dostatek spánku, nedráždivá strava, vhodné oblékání, předcházení fyzickému a psychickému vypětí. V okolí dítěte bychom měli na minimum omezit všechny textilie, které zadržují prach a roztoče, pravé peřiny nahradit dutým vláknem, nekupovat tolik oblíbené plyšové hračky, zamezit pobytu dítěte v prašném prostředí, uklízet na vlhko, nevysávat v přítomnosti dítěte.

Neustálou edukací, kterou zpočátku spousta rodičů bere jako poučování, se během hospitalizace většinou podaří navázat dobrý kontakt a úspěšná spolupráce.

Jak bylo na začátku řečeno, úloha erudované kožní sestry k pochopení zásad správného ošetření, dodržování vhodného režimu u nemocného dítěte, je v léčbě atopické dermatitidy nezastupitelná.

Naděžda Svobodová

Dětská sestra 1. dětské interní kliniky
FN Brno – Kožní oddělení
Jihlavská 20, 625 00 Brno